

Maróthy László hazaérkezett a moszkvai KGST-tanácskozásról

Tegnap hazaérkezett Moszkvából *Maróthy László*, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Minisztertanács elnökhelyettese, aki a KGST gépipari együttműködési bizottságának első, alakuló ülésén vett részt a szovjet fővárosban.

Maróthy László moszkvai tartózkodása idején találkozott és megbeszélést folytatott *Gejdar Alijevvel*, az SZKP KB Politikai Bizottságának tagjával, a minisz-

tertanács elnökének első helyettesével, *Jakov Rjabov*, *Borisz Scserbina* és *Leonyid Szmirnov* miniszterelnök-helyettesekkel. Fogadta őt *Grigorij Romanov*, az SZKP Politikai Bizottságának tagja, a központi bizottság titkára is.

Maróthy László fogadására a Fehérvári repülőtérén megjelent *Vlagyimir Bazovszkij*, a Szovjetunió budapesti nagykövete. (MTI)

Szovjet pártvezetők választási beszédei

Választási beszédet mondott csütörtökön *Borisz Ponomarjov*, az SZKP KB Politikai Bizottságának póttagja, a Központi Bizottság titkára Szaratovban.

Hangsúlyozta, hogy a Szovjetunió küzd a békéért, s ez kifejeződik az egyenlőség és az egyenlő biztonság elvére épülő konkrét javaslatokban is. Felelősségtudattal készül a márciusban Genfben kezdődő új szovjet-amerikai tárgyalásokra a *Gromiko-Shultz* megállapodás alapján.

A továbbiakban kifejtette, hogy a kommunizmus a béke ügyének következetes védelmezője. Komoly szerepük van a háborúellenes tömegmozgalmak kibontakozásában, az amerikai rakéták európai telepítése és a világűr militarizálása elleni küzdelemben. Am mind aktívabban tesznek konstruktív békekezdeményezéseket a nem szocialista orszá-

gok tekintélyes államférfiai is. Jó példa volt erre Argentína, Görögország, India, Mexikó, Tanzánia és Svédország vezetőinek háborúellenes nyilatkozata.

Végezetül Ponomarjov szólt a fasiszmus felett aratott győzelem negyvenedik évfordulójáról, leszögezve: senki sem tagadhatja, hogy a hitleri koalíció fölött aratott győzelemben, a népek felszabadításában, az emberi civilizáció megmentésében döntő szerepe volt a Szovjetuniónak.

Ugyancsak választási beszédet mondott csütörtökön *Eduard Sevardanadze*, az SZKP KB PB póttagja, a Grúz Kommunista Párt Központi Bizottságának első titkára egy grúziai faluban. Sevardanadze a köztársaság fejlődésével foglalkozott, s egyebek között emlékeztetett arra, hogy az utóbbi tíz évben duplájára nőtt Grúzia általános gazdasági és ipari potenciálja. (MTI)

Nicolae Ceausescu Románia gazdasági feladatairól

A Szocialista Demokrácia és Egység Frontjának harmadik kongresszusán felszólalt *Nicolae Ceausescu*, az RKP főtitkára, román államfő, a front országos tanácsának elnöke. Beszámolt az utóbbi öt év gazdasági eredményeiről, és részletesen szőlt a következő ötéves terv feladatairól.

Nicolae Ceausescu közölte, hogy az ország az utóbbi években aktív kereskedelmi mérleget ért el, és csökkentette külföldi adósságait. Az 1986–1990-es időszakban Románia ipari árturtermelése a tervek szerint évente 6–6,5 százalékkal növekszik. A terv központi feladata az energiaipar fejlesztése — szögezte le a román vezető. A mezőgazdaság fő feladatának nevezte a gabonafélék termelésének ugrásszerű növelését. 1990-re évi 30–32 millió tonnára kell növelni az ország gabonatermelését — mondotta.

A jövőben a nemzeti jövedelem 70 százalékát fordítják fogyasztásra, 30 százalékát felhalmozásra. A következő tervidőszak végére az egy főre jutó nemzeti jövedelem 37–42 százalékkal lesz több, mint 1985-ben

— jelentette ki Ceausescu. A honvédelem és a fegyveres erők erősítése egy időben a honvédelmi kiadásokat a legszükségesebbre kívánják korlátozni — mondotta.

A front feladata a társadalmi-gazdasági fejlődés segítése, annak biztosítása, hogy minden állampolgár szervezeten vehessen részt a politikai életben. Határozott harcot kell folytatnunk a retrográd, sovinszta, nacionalista, antiszemita és más olyan megnyilvánulások ellen, amelyek a régi rendszer maradványai — jelentette ki.

Ezzel a kongresszussal kezdetét veszi a március 17-én sorra kerülő képviselő- és tanácsigai választások kampánya — jelentette ki a román államfő, s hangsúlyozta, hogy a front két vagy három jelöltet állít a képviselői helyek csaknem felére, s a tanácsigai tisztségek megközelítőleg 80 százalékára.

Nemzetközi kérdésekről szólva Ceausescu kiemelte az úrfegyverkezés megakadályozásának fontosságát, s hangsúlyozta: Románia nagy várakozással tekint a szovjet-amerikai tárgyalások elé. (Agerpres)

Kabul felhívása Kínához: ne támogassa az ellenforradalmárokat

Osztályszempontból természetellenesnek minősíti az afgán ellenforradalmárok pekíngi támogatását a Kínai Kommunista Párt Központi Bizottságának küldött levelében az Afganisztáni Népi Demokratikus Párt Központi Bizottsága. A levelet csütörtökön Kabulban a Bahtar afgán hírtünyönség hozta nyilvánosságra.

A levél hangsúlyozza: az afgán párt azért tartja szükségesnek, hogy írásban forduljon a KKP Központi Bizottsághoz, mert Kína mindjobban beavatkozik Afganisztán belügyeibe, fokozza az afgán ellenforradalmi erőknek nyújtott támogatását. Emlékeztet rá: ez annál is különösebb, mivel Kína saját maga is szenvedett az imperialista elnyomástól, s az ország maga is megjárta a forradalmi-felszabadító harc útját. Jól tudja, milyen nagy árat kellett fizetniük a kínai dolgozó tömegeknek a népi forradalom győzelméért, mennyi áldozatot és nélkülözést követelt meg tőlük ez a győzelem.

Az imperializmus, a regionális reakció és az afgán ellenforradalom szövetségének alapja azok közös osz-

tályérdeke, teljesen természetellenes ezzel szemben, hogy a Kínai Népköztársaság is csatlakozott e szövetséghez, állapítja meg a levél. Miként lehetséges az, hogy egy ország, amely oly sokat beszél a forradalomról és a társadalmi haladásról, támogatja azokat az imperialista és reakciós erőket, amelyeket a népek forradalmával és társadalmi haladásával való szembenállás köt össze? Voltaképpen tehát azon erők örököseit segíti, akik annak idején el akarták fojtani a kínai forradalmat.

Az afgán pánt levele befejezésül hangsúlyozza:

Az afgán forradalmároknak nincsenek ellenséges érzületeik a Kínai Kommunista Párt, a kínai nép iránt. Afganisztán barátságban és jószomszédságban kíván élni Kínával, és fejleszteni óhajta a kölcsönös előnyös és egyenjogú kapcsolatokat. Ehhez szükség lenne arra, hogy Kína felhagyjon az afgán forradalommal szembeni ellenséges irányvonalal és az ellenforradalmi erők támogatásával, mindkét nép érdeké-

Nemcsak anyagi kérdés

Idézet egy nyugdíjas leveléből: ... 1945-től összesen öt munkahelyen dolgoztam. Szerencsétlenségemre egy kisvállalattól mentem nyugdíjba, ahol évenként tartanak a nyugdíjasoknak egy kis összejövetelt, amelyen kapunk egy ebédet. Másutt a nyugdíjasok nagy része évenként két-három alkalommal autóbusszal kirándulást tehet Zircra, Bugacra és egyéb helyekre a házastársával együtt, ahol még ebédről is gondoskodnak a részükre. Vannak közöttünk olyanok, akik minden évben üdülni mennek... A lényeg: óriási differenciák vannak egyes vállalatok által a nyugdíjasoknak nyújtott kedvezmények között, a velük való törődésben, foglalkoztatásban. Pedig a szakszervezeti díjat a keresetük után egyformán fizették... Én 1945 óta a vasasszakszervezetnek vagyok hűséges tagja, és rajtam kívül még sokan vagyunk ilyenek. Miért fordul el tőlünk a szakszervezetünk, és bízik rá egy vállalatra akkor, amikor már nyugállományba kerülünk? Tisztában vagyok azzal, hogy az öregek szociális helyzetének nem ez a sarkalatos problémája, mégsem hagyhatom szó nélkül, mivel mi leszállágban vagyunk, sok időnk már nincs semmire sem."

Miért lépnek ki?

Elgondolkodtatók e sorok még akkor is, ha — mint ezt a levélíró maga is érzékelteti — a nyugdíjasoknak, s kivált a kis összegű járandósággal rendelkezőknek ma valóban más a „sarkalatos problémájuk”. Nevezetesen az alacsony nyugdíjból való megélhetés nyomasztó gondja, a nyugdíjak reálértéke megőrzésének régóta vártva várt megoldása. A nyugdíjasoknak azonban korántsem csupán anyagi gondjaik vannak, hanem olyanok is, amelyeket leginkább talán az emberi törődés-megbecsülés hiányának címszávaiban lehetne összefoglalni. S cikünkben ezúttal éppen az éremnek erről az oldaláról szeretnénk szólni.

S ha az imént elgondolkodtatónak tartottuk az idézett nyugdíjaslevél tartalmát, nem kevésbé minősíthetjük ugyanígy a következő adatot: a legalacsonyabb nyugdíjban részesülőknek mintegy 40 százaléka nem — pontosabban szólva, már nem — tagja a szakszervezetnek. Nem tagja, mert nyugdíjazáskor, vagy ez után kilépett, s csak kisebb azok aránya (10–13 százalék), akik soha nem is voltak szakszervezeti tagok.

Az adatok a Szakszervezetek Elméleti Kutató Intézetének s a Szakszervezetek Budapesti Tanácsának az alacsony összegű nyugdíjban részesülők körében végzett reprezentatív vizsgálatából valók. Mielőtt a jelenség okára próbálnánk keresni a választ, szóljunk még egy gyakorlati tapasztalatról, amely szorosan kapcsolódik a fentebb mondottakhoz. Az utóbbi időben szinte nincs olyan nyugdíjas-találkozó vagy fórum, amelyen — túl a nyugdíjasokkal való törődés gondoljain — valamilyen formában hangot ne kapna az a kérdés, kívánság: legyen az idősebbeknek is valamilyen érdekvédelmi, képviselői szervezetük, ahova az e korra jellemző sokféle ügyes-bajos dologgal tanácsért, ha kell, segítségért fordulhatnak. Vissza-visszatérő témája ez a társadalmi és tömegszervezetek különböző fórumainak, elsősorban a népfrentbizottságoknak is.

Miért vetődik fel mind gyakrabban egy, külön a nyugdíjasok érdekét védő, s ezeknek megfelelő fórumokon hangot is adó képviselői létrehozásának igénye? A tapasztalatok szerint azért, mert az idősebbek gondoljaival, problémáival — a nem túlságosan széles körű jó példákat kivéve — sehol sem foglalkoznak megfelelően. Kivált így van ez a nyugdíjazás utáni évek múltával, az egykori munkahellyel, a munkatársakkal való kapcsolatok lazulásával, az egészségi állapot megromlásával és mégis, az időskorra jellemző problémák jelentkezésével. A legtöbb esetben nem arról van szó, hogy ne akarnának foglalkozni a nyugdíjasok különböző problémáival; inkább arról, hogy e sajátos gondok megol-

dásának egyengetése, figyelemmel kísérése gyakran meghaladja a volt munkahely lehetőségeit, az ezzel foglalkozók idejét, erejét. A szakszervezeti bizottságok sok helyütt maguk is elismerik: oly mértékben elárasztják őket a napi tennivalók, hogy nem jut energiájuk a nyugdíjasokkal való érdemi törődésre. Marad tehát — miként az idézett levél is szóvá teszi — az évente egyszer megrendezett nyugdíjas-találkozó, amelyen az egykori dolgozókat ugyan többnyire kedvesen megvendégelik, ám ha jogi tanácsra van szükségük, vagy netán valamely hatósági szervvel akad dolguk, sokszor fűhöz-fához szaladgálhatnak — feltétele persze, hogy egészségi állapotuk ezt megengedje.

A nyugdíjasok és a nyugdíj előtt állók többsége — alátámasztja ezt a SZEKI már említett vizsgálata is — szakszervezetétől vár törődést, segítséget további életében. Ha ezt nem kapja meg, a családottság jele nem ritkán éppen a kilépés. A kétezer megkérdezett nyugdíjas "közül 796 már nem volt szakszervezeti tag, s közülük 533-an a nyugdíjazáskor léptek ki, több évtizedes tagság után. A kilépés leggyakoribb indoka, mint ezt a vizsgálatot végzőknek nagyon őszintén elmondták, a munkahely s az ottani szakszervezeti bizottság részéről tapasztalt közöny egy-egy dolgozó nyugdíjba vonulásakor. Sok helyütt a nyugdíjazás után automatikusan megszűnik a kapcsolat a munkahely és egykori dolgozója között. A kontaktus ilyen drasztikus megszakadását nemritkán konfliktusok előzik meg. Megbántottsághoz vezet, ha a nyugdíjba távozót nem búcsúztatják el, nem kap jutalmat, nem hívják vissza dolgozni, ha — mint ezt többen megfogalmazták — szinte elbocsátják, vagyis kényszer-nyugdíjazzzák.

A személyes kapcsolatot

hiányolják

Az okok egy másik csoportja a szakszervezeti juttatásokkal való elégedetlenség. Keveslik a segélyek összegét és az üdülési beutalók számát. Ennél is többször tették azonban szóvá az erkölcsi támogatás, a megbecsülés érzetetésének hiányát, azt, hogy a nyugdíjasok érdekeit nem képviselik megfelelően, nem nyújtanak segítséget kisebb-nagyobb ügyeik elintézéséhez. A legfájdalmasabb, hogy eltelnék hónapok, és senki nem nyitja rájuk az ajtót, amikor ők maguk már nem tudnak jönni. Szerepe van a kilépésekben — jóllehet kisebb mértékben — a folyamatos tagság fenntartásával kapcsolatos hiányos tájékoztatásnak, valamint a tagdíjfizetéssel való elmaradásnak. Ami igazán elgondolkodtató, mégis az, hogy a szakszervezeti tagságukat megszüntető nyugdíjasok 40 százaléka elégedetlenségét fejezte ki a megzomlalom egész tevékenységével, s így értelmetlennek, feleslegesnek ítélte meg abban végzendő további munkáját.

Az ilyen, minden bizonnyal keserű szájjal megfogalmazott vélemények háttérmagyarázatoként szolgálhat a vizsgálat egy másik tapasztalata. Tudniillik azt is firtatták, hogy a régi munkahely szakszervezeti bizottsága hogyan és milyen gyakran foglalkozik a nyugdíjasokkal. Mint kiderült, a megkérdezettek felével egyáltalán nem törődnek, negyedére pedig legfeljebb évente egyszer gondolnak. A munkahelyi ünnepségekre, kulturális rendezvényekre ritkán kapnak meghívót. Kevesek számára nyílik alkalom arra, hogy részt vegyenek volt munkahelyük értekezletein vagy más eseményein. Azokra a nyugdíjasokra gondolunk itt persze, akiknek egészségi állapota ezt egyébként lehetővé tenné. Mindössze 13 százalékukkal tart fenn rendszeres személyes kapcsolatot a volt munkahely. Pedig éppen ez az, amit a megkérdezettek a legtöbbre becsülnék, aminek erősítését kérik és várják. Sokan szívesen vennének részt például több kiránduláson, sport- és kulturális programokban, tartalmasabb nyugdíjas-találkozókon, élénkebb klubéletben. Érdeklődve

hallgatnák a régi munkahelyükről, az ott folyó mozgalmi s benne a szakszervezeti munkáról szóló folyamatos tájékoztatást, ha mindezt lehetővé tennék számunkra.

A kérdés ezek után az: mit lehetne tenni? Mi módon lehet a nyugdíjasokkal fokozottabban törődni? Hogyan lehetne valóban sajátos, kivált életkorukkal összefüggő, jogos érdekeiket jobban képviselni, érvényesíteni?

Javaslatok a megoldásra

A válasz keresésekor több szempontot is figyelembe kell venni. Nyilvánvalóan más a helyzet a frissen vagy nemrég nyugdíjazottakkal, mint az idősebb korosztályokkal, hiszen az utóbbiakat már gyakorta valamilyen betegség akadályozza, korlátozza a mozgásban, az egykori munkahellyel való kapcsolat ápolásában. Náluk a szociális gondozás különféle — és szükséges — formái kerülnek a figyelem középpontjába: példának okáért a napi élelem megvásárlásához, vagy éppen a meleg étel házhoz szállításához nyújtott segítség. Intézkedni kellene a házi gondozás megszervezése vagy éppen a szociális otthoni elhelyezés végett — ha az idős, beteg embernek nincs már hozzátartozója.

Más a helyzet a fiatalabb nyugdíjasokkal. Nem árt figyelembe venni: évről évre olyanok válnak nyugdíjasokká, akik képzetebbek, felkészültebbek a korábbi generációknál, épp ezért másfajta, nagyobb igényekkel s várakozással néznek nyugdíjaséletük elé. Őket már nem elégíti ki az évenkénti — sokszor sajnos formális — nyugdíjas-találkozó. Meg kell találni a módját a velük való tartalmas foglalkozásnak, a kedvükre való összejevetések, programok szervezésének. De hogyan és kik csinálják ezt?

Aligha lehet kétségre vonni, hogy a munkahelyi szakszervezeti bizottságok főképp aktuális feladataikkal vannak nem kismértékben megterhelve, nemigen tudnak kellő színvonalon és rendszeresen foglalkozni nyugdíjasaikkal. Erejükből csak arra futja, hogy a sürgős és szükséges esetekben segítséget nyújtsanak, segítyt juttassanak. Rendszerint azoknál a vállalatoknál foglalkoznak jól a nyugdíjasokkal, ahol ők maguk is részt vállaltak a munkából. Azaz, ahol olyan nyugdíjagárda van, amely meg tudja szervezni a programokat, összejevetéseket. Ez természetesen azoknál a nagyüzemeknél, ahol megfelelő anyagi források vannak ahhoz, hogy évente akár többször is tartalmas országjárásra vigyék el egykori munkatársaikat; ahol gondoskodnak üdültetésükről, és más, nekik adható kedvezményekről.

De mi legyen azokkal a nyugdíjasokkal, akiknek már nincs, esetleg kezdetől sem volt kapcsolatuk a munkahelyükkel? Velük hol és kik foglalkozzanak, hol találhatnak segítséget, tanácsot, jogorvoslatot különböző gondjaikra, bajaikra? Erről mostanában igen sok vita folyik. Egyesek azt javasolják, működjenek a területen is nyugdíjasbizottságok, s kapcsolják ezeket a szakszervezethez, pontosabban a minden területben amúgy is tevékenykedő szakmai bizottságokhoz. Mások valamilyen állami vagy társadalmi bizottság létrehozását ajánlják (az Állami Ifjúsági Bizottság mintájára). Olyan is elhangzott, legyen a SZOT-nak nyugdíjstagozata. E javaslatok, az őket szülő probléma mindenképpen megfontolást érdemel. Lényege megindognak ugyanaz, vagyis, hogy legyen a nyugdíjasoknak olyan fóruma, amelynek hivatása érdekeik védelme, amely segíti, eligazítja őket akkor, amikor egykori munkahelyükről ilyen segítségre nem számíthatnak.

Nem a mi feladatunk állást foglalni abban: valóban szükség van-e egy ilyen külön intézményre, vagy továbbra is a meglévő kereteken belül kell keresni a megoldást a nyugdíjasok problémáira. A hangsúlyt nem a módra, hanem a megoldás szükségességére tesszük.

Terényi Éva

Májusban tárgyalják Antonov „ügyét”

SZÓFIAI TUDÓSÍTÓNKTÓL

Semmi bizonyíték nem támasztja alá a *Szergej Antonov* ellen felhozott vádakát — hangsúlyozta *Bojan Trajkov*, a Bolgár Távirati Iroda vezérigazgatója a Szófiában csütörtökön megtartott sajtóértekezletén. Ezen megerősítették, hogy a pápa elleni merénylet kapcsán Olaszországban bizonyítékok nélkül őrizetbe vett bolgár állampolgár „ügyében” májusban tartják meg az olaszországi tárgyalást. Trajkov szerint a bíróság végső döntése nem lehet más, mint felmentő ítélet.

Ítéletet hirdetett a toruni vajdasági bíróság

VARSÓI TUDÓSÍTÓNKTÓL

Csütörtök délután hirdetett ítéletet a toruni vajdasági bíróság abban a büntetőperben, amely Jerzy Popiełuszko varsói katolikus pap elrablói és gyilkosai, valamint a bűnpártolással és felbujtással vádolt személyek ellen folyt január vége óta.

A bíróság bűnösnek találta a vádlottakat, s az elsőrendű vádlottat, *Grzegorz Piotrowski* volt rendőr századost, a lengyel belügyminisztérium osztályvezetőjét 25 évi szabadságvesztésre és a közügyektől tíz évre való eltiltásra ítélte. Bűntársait, *Leszek Pekala* és *Waldemar Chmielewski*

főhadnagyot 15, illetve 14 évi szabadságvesztésre ítélték. *Adam Pietruszkot*, a belügyminisztérium volt csoportfőnök-helyettesét a vajdasági bíróság bűnösnek találta gyilkosságra való felbujtásban és bűnpártolásban, s 25 évi szabadságvesztésre és a közügyektől való tízéves eltiltásra ítélte.

Az ítélet indoklásában *Kujawa* bíró, tanácselnök rámutatott: a vádlottak magatartását motiválta *Popiełuszko* lelkes államellenes tevékenysége, illetve az, hogy tehetetlennek érezték magukat ebben az ügyben. Tudatában voltak azonban annak, hogy amit tesznek, törvénysér-

tő, s ellentétes a belügyminisztérium szabályzataival. A bíróság indoklásában felhívta a figyelmet arra, hogy a volt rendőrtisztnek önhatalmú terrorista akciója beláthatatlan belső következményekkel járhatott volna, az állam és az egyház viszonyának megromlását, a belső légkör veszélyes megváltozását eredményezhette volna. A bíróság különös élességgel ítélte el *Adam Pietruszko* szerepét: a volt csoportfőnök-helyettes cinikusan használta fel a hatalmi apparátusban betöltött szerepét a politikai provokáció végrehajtására.

Az ítélet nem jogerős.

Miklós Gábor

A Koreai Munkapárt jubileumi felhívása

A Koreai Munkapárt Központi Bizottsága felhívást tett közzé az ország felszabadításának és a párt megalakításának negyvenedik évfordulója alkalmából. Ebben sikraszáll a szocialista országokkal és a nemzetközi kommunista mozgalommal való egység erősítéséért a marxizmus-leninizmus elvei alapján.

A felhívás rámutat: Korea békés újraegyesítéséhez a korábban javasolt háromoldalú (a KNDK, Dél-Korea és az Egyesült Államok részvételével megrendezendő) tárgyalások kínálják a legésszerűbb és legréalibb utat. (ADN)

„NAGY A VILÁG, NEM AKARUNK ELTÉVEDNI BENNE”

Külkereskedelmi „házasságközvetítés”

Korunkban a mágneses tájoló, a tangens busszoló, a szélrózsás műszerek múzeumi látványosság-gá lettek, gyűjtők féltett kincsévé. S íme, egyik szép példányuk most az emblémák világában bukkant fel újra: a budapesti *Intercooperation* Kereskedelemfejlesztési Részvénytársaság választotta jelképes védjegyül. A vezérigazgató, Oblath György magyarázata hajdani kapitányok érveire rimel: „Nagy a világ, nem akarunk eltévedni benne.”

Valami megváltozott

Jó másfél évtizeddel ezelőtt, amikor Magyarország export-import forgalma már jócskán túlnőtte a hagyományos külkereskedelem kereteit, s a nemzetközi munkamegosztásba való bekapcsolódásunk új módszereket követelt, a Külkereskedelmi Minisztérium, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság, a Magyar Külkereskedelmi Bank, továbbá jó néhány ipari és külkereskedelmi vállalat — mint például a Budapesti Vegyiművek, a Hungarotex, a Transelektro — részvénytársaságot alapított. Afféle üzleti „házasságközvetítő” irodát. Olyan partnereket kerestek a világpiacra, akik úgy vélték, hogy licenceik, gyártási eljárásaik és gépeik Magyarországon való eladásán túl érdemes hosszabb távon is szavatolni az együttműködést, lekötni az újonnan gyártott termékek egy részét, s akár vegyes vállalati formában is szorgalmazni a magyarországi vásárlásokat.

Az Intercooperation üzletkötői úgy érzik: akkor valamit elindítottak, munkájuk nyomán valami megváltozott. Jellemző példának tartják ma is a „Lewy Strauss-akciót”. A hazai feketepiac létrejött adta az ötletet. (Egy-egy márkás farmerért abban az időben meglehetősen borsos árat kértek a zugkereskedők.) Nosza, gondolták, ne is a terméket, magát a gyártást importáljuk! Vállalati megbízottjuk Frankfurtban kapcsolatba lépett az LS-cég európai képviselőjével, aki romantikus és azért jövedelmező lépésnek is találta a magyarországi közös fellépést.

Aztán egyre-másra születtek a kölcsönösen előnyös üzletek, mint például az Elzett és az NSZK-beli Roto-cég „frigye” kilincsek és ablakok gyártására. De említhetnénk a soproni Afít és a svéd Awab, vagy az Ipari Szerelvénygyár és a finn Nels-cég megállapodását is; csupa jövedelmező ipari-kereskedelmi tevékenység.

Csak hogy közben változott a világ, s vele a nemzetközi gazdasági élet is. Az Intercooperation pedig mind keskenyebbnek érezte azt a pallót, amelyen a néhány ezrelékes, legjobb esetben a pár százalékos megbízási díjért, jutalékért mind rosszabb feltételek közt kell versenyt futnia. Így azután érthető, ha lelkesen fogadták 1981-ben a párhuzamos külkereskedelmi jog gyakorlásának szélesítéséről szóló minisztériumi döntést. A nagyobb üzleti mozgásteret jóval nagyobb haszonnal kecsegtette őket.

Ekkor került Oblath György vezérigazgató asztalára az a bizonyos iránytű. „A szélrózsá köre természetesen a magyar határokon belül is végtelen számmal osztható” — mondta munkatársainak. Úgy tapasztalta ugyanis, igen sok mezőgazdasági és ipari szövetkezet, kisvállalat ért meg arra, hogy termékeivel kijusson a világpiacra, csakhogy a korábbi külkereskedelmi szervezeti keretek ezt nem, vagy csak sok, tehát árcsökkenő áttétellel tették lehetővé.

Három szám, afféle összegezett mérlegadat következik most. Az Intercooperation 1982-ben 53 millió forint, egy évvel később 194 millió forint, tavaly pedig már 367 millió forint exportot realizált. Miből? Vagy inkább hogyan?

„Égi szekér” exportra

Békéscsabán irodát nyitottak. Tanácsot adnak leendő és régi partnereiknek: mit gyártsanak, mit is lehet mostanában eladni azon a bizonyos világpiacra. A Külkereskedelmi Minisztérium megyei képviselőit ugyancsak folyamatosan tájékoztatják lehetőségeikről. Az ötleteket külföldi kiküldötteiktől, partnereiktől, az itt tárgyaló importőröktől kapják.

Kartonok, dossziék kerülnek elő. „Nem vagyunk szegénylősek. A 20–30 ezer márkás megrendelésnek éppen örülünk, mint a sok millió dolláros exportnak” — mondja Gonda György főosztályvezető.

És minden üzlet kész regény, még a kisebbek is. Íme egy svájci-osztirák—nyugatnémet ajánlat. Újabbban mind többen gyűjtik a veterán autót. 1910-es Opel, 1908-as Maybach. Egy-egy gépkocsi-matuzsálem rendbe hozása százezrekbe kerül. Az Intercooperation tehát partnerei megbízásából kapcsolatba lépett két budapesti szerelővel — tegyük hozzá, kiváló autóorvosokról van szó —, s azóta fél Európa „old mobiljait” már ők reparálják. Vagy itt van egy másik, ötvenezer dolláros apróság. Egy amerikai üzletember kovácsoltvas díszeket óhajtott rendelni. Régen a magyar exportőr rangján alulnak tartotta volna e csekély összegű, enyhén-szólvá kétes művészi értékű cikkek áruba bocsátását. Az esztétikai megítélés — mondják most — legyen a tengerentúli vevők dolga. És a vasak útra keltek.

Moldova György riportkönyvet írt a MEM Repülőgépes Növényvédő Szolgálat életéről. Az Intercooperation üzleti jelentést. A pilóták ugyanis — jól karbantartott „égi szekerekkel” — exportcikké lettek. Egyiptom és Szudán mezőgazdaságát is segítik majd; az NSZK-ban, Franciaországban pedig például ünnepélyeken, repülőnapokon, vásári megnyitókra akrobatikus kötelékrepülést is vállaltak.

A párhuzamos exportjog — minden anyagi előnye mellett — bizonyos vállalatok közötti konfliktusok hordozója. Idehaza ugyanarra az árra többen alkudnak, a külföldön pedig ugyanezt kínálják, olykor ugyanannak a vevőnek. Az Intercooperation mindkét esetben megtartja a jártasszabályokat. El a hazai verseny-

pályán honos lehetőségekkel, és külföldre szóló ajánlati árait minden esetben egyeztetni az érdekelt konkurrenciákkal. Magától értetődik: akadnak viták.

— Végül mégis mindig sikerül megegyeznünk — mondja Oblath vezérigazgató, s arra utal, hogy az érdekek ütközésekor mindig a közös érdekből, a népgazdasági haszonból indulnak ki.

Így történt ez, amikor tavaly almaszüretmenyt adtak el Kanadába és az Egyesült Államokba; amikor friss vecsési káposztát szállítottak az NSZK-ba; vagy éppen tollal, pehelylyel töltött párnákat, paplanokat Japánba. Persze keresnek olyan vadászmezőket is, ahol egyelőre egyedül vannak. Nemzetközi konferenciákon, üzleti, tudományos tanácskozásokon munkatársaik szinkronizációs találkozást vállaltak.

Természetesen régi feladatukról sem feledkeznek meg: kooperációs társat keresnek magyar partnereiknek. Közreműködésükkel került kapcsolatba annyi más között a Fővárosi Ruháipari Vállalat és a világhírű NSZK-beli Fellina nőifehérenműgyártó cég (fűzőket, fürdőruhákat gyártanak); a Lenin Kohászati Művek és az amerikai US Steel; a Kőbányai Sörgyár és a dániai Tuborg, a Borsodi Sörgyár és a nyugatnémet Spaten, a Nagykanizsai Sörgyár és a Holsten.

Szálló a Dagálnál?

Kapcsolataik bővítését persze nem bízzák a véletlenre. Mint köztudomású, a nagy világbankok — így a Dresdner, a Barclay, a Banco di Roma — üzletszerző, vagy ha úgy tetszik, piackutató lapokat adnak ki. Ezeket az Intercooperationban nemcsak gondosan tanulmányozzák, hanem ajánlataikat rövid, lényegre törő szövegekben publikálják is.

Íme néhány újonnan megkötött „házasságuk”. A Kelet-pesti Vendéglátó Vállalat Hannoverben vegyes vállalati formában magyar étermet nyit. A berendezés, a személyzet Magyarországról érkezik, a haszon viszont közös. A finn Haka építőipari vállalat, amely egy ottani úgynevezett szövetkezeti lánc erős tagja, szállodát épít Budapesten. A nagyszabású üzlet magyar kezdeményezője a Fővárosi Fürdőigazgatóság. Az új hotel valószínűleg a Dagály forró vízi medencéinek szomszédságában várja majd északi reumás vendégeit. A finn üzletfél ugyanis a szálloda működtetésében is érdekelt: vállalt, míg a Hungarhotels lenne a gyakorlati üzemeltető.

— Örülünk, hogy végre fontos természeti kincsünk, a hazai gyógyfürások hasznosításában is erősödik a verseny — hangsúlyozzák az Intercooperationnál. Persze ez már kereskedelempolitikai vélemény a javából. Hiszen éppen ő, a mozgékony, a világgiazi iránytű minden kis rezzenésére érzékenyen reagáló üzletemberek tudják a legjobban: csakis a friss üzleti szellem, a lehetőségek maradéktalan kihasználása és persze a monopóliumkövetések lebontása viszi előre a kereskedelem ügyét.

Benedek István Gábor

Készül a tavaszra a fővárosi kertészet

Parkrendezés a Margitszigeten és a Városligetben — Épül a kőbányai sportliget

(Munkatársunktól.)

A tavalyi nagyszabású munkák után az idén főként a befutó feladatok elvégzésére, az állagmegóvásra, valamint a parkfenntartásra fordítanak nagyobb figyelmet a Fővárosi Kertészeti Vállalat dolgozói. Mint *Kidéz György* igazgatótól megtudtuk, az Árpád-híd építkezésével és a metró új szakaszának munkálataival azonos ritmusban dolgoztak, és ennek köszönhető, hogy a létesítmények átadásával azonos időben készült el a terprendezés és a parkosítás. Az idén már csak a Váci úton kell kisebb feladatokat elvégezniük és a fásítást befejezniük.

Metszik a fákat, és a helyszínen elégetik a gallyakat.

ERDEI KATALIN FELVÉTELE

Az Árpád-híd átépítésével, valamint az új lakótelepeken kialakított parkokkal a III. kerületben 40 millió forint értékben telepítettek zöldterületet. Most a metró tovább épülő újabb szakaszának környékén dolgoznak a kertészek. Mivel az újabb vonal a Váci úton, a Rákospatak alatt halad át, a Váci útról, a Thälmann utcai parkból fákat és bokrokat kell az építkezések miatt áttelepíteniük, majd a terep rendezése után az említett területet újra beépíteniük.

Felszabadulásunk közelgő 40. évfordulójára programszerűen készül a vállalat. A főváros jelentősebb fő-

útvonalain levő ágyásokat virágokkal ültetik be, s azoknál az emlékműveknél, ahol majd koszorúznak, szintén rendbe teszik a környéket, és tavaszi virágokat ültetnek ki. Már most folynak nagyobb parkjainkban a metszések, majd hozzákezdnek a tél által okozott rongálások kijavításához. Az első tavaszi hónapokban kiültetik a cserjéket, bokrokat és fákat; a fasorokban pótolják a kiszáradt növényzetet. Idén a szigorú, hideg január miatt sok sötét szőrtak ki az utakra; ez az úttestek mentén levő növényeket károsította.

A fővárosban 17 millió négyzetméter zöldterület rendben tartásáról gondoskodik évenként a vállalat. Úgy ígéri, a meleg, napsütéses napokra ismét felszerelik a játszótérreken a hintákat, a gyermekjátékokat, és lemosják a padokat. A parkok berendezési tárgyaiban okozott rongálásokat — ahol tudják — helyreállítják, bár az elhasználtak, a tönkretett pótlására nem mindig van lehetőség.

Idén a parkfenntartásra fordítják a kertészek a nagyobb figyelmet. A munkákat a kerületi tanácsok megrendelésére végzik; a fővárosi tanácstól pedig több nagyobb zöldterületen kívül a Margitsziget, a Városliget és a Hajógyári-sziget rendbétételeire kaptak megbízást. Az idén készül el jelentős társadalmi munkával a kőbányai sportliget is, amelynek szakmai feladataiban szintén sokat segít a vállalat.

Befejeződött az országos elméleti tanácskozás Kaposvárott

A nyolcvanas évek kapitalizmusának válságával és kiütkezésével foglalkozó országos elméleti tanácskozás, amelyet az MSZMP KB agitációs és propagandaosztálya, valamint a Somogy megyei pártbizottság hívott össze Kaposvárra, csütörtökön befejeződött. Részvevői a két nap alatt a plenáris és a szekciósüléseken elhangzott előadások, korreferátumok alapján elemezték a jelenkori kapitalizmus leglényegesebb gazdasági, társadalmi, politikai folyamatait, anyagi és szellemi tendenciáit. A viták tapasztalatait plenáris ülésen összegezték.

A gazdaság témakörében főként az állammonopolista kapitalizmus új mechanizmusával és a tőkés gazdaság integrációs folyamataival foglalkoztak. Hangsúlyt kapott a hagyományos tőkés gazdasági verseny túllhaladottsága, korábbi feltételeinek módosulása: a verseny már mindezekelőtt nem az árak, a minőség terén folyik, hanem abban, hogy ki milyen állami támogatást tud szerezni, melyik ország hogyan tudja összekapcsolni lehetőségeit a nagy technikai központokkal. Megvizsgálták a monopolizáció hatalmi viszonyainak új jelenségeit is. A gazdaságnak a jövő szempontjából kiemelkedően fontos folyamatoként szövezték a tudományos-technikai forradalomról.

A tőkés államok nemzetközi politikájának egyik központi kérdéseként tárgyalták a NATO-országok sajátos nemzeti érdekeinek és a kelet—nyugati viszonyok a kapcsolatát, amelyet főként az jellemez, hogy politikai, sőt gazdasági téren is a katonai szembenállás által meghatározott elemeket helyezik előtérbe. A kétségtelenül meglevő közös tőkésérdekek mind gyakrabban a gyengébb országok rovására érvényesülnek. Emellett azonban a NATO-n belüli érdekellentétek is mind gyakrabban kiéleződnek. A fejlett tőkés államok és a fejlődő országok kapcsolatainak új vonásairól szólva kiemelték: ezek mindenekelőtt a szocializmus és az imperializmus közötti erőviszonyok globális kiegyenlítéséből következnek, nagymértékben megnövelve a fejlődő országok mozgásterét.

A tőkés országok társadalmi-poli-

tikai rendszerének kérdései közül kiemelték a társadalmi szerkezetben végbemenő változásokat, a hagyományos társadalmi osztályok és rétegek arculatának bizonyos mértékű módosulását, valamint új társadalmi rétegek létrejöttét.

Az ideológiai témák között foglalkoztak a válságtudat megnyilvánulásával, az egyházak és a vallás szerepével a tömegek befolyásolásában, valamint azzal, hogyan tükröződik a tőkés valóság a kultúrában, a művészetben és az oktatásban.

A kapitalizmus és a propaganda témakörét két oldalról vizsgálták meg. Az egyik: milyen képet alakít ki magáról a kapitalizmus, milyen új eszközök, elvek, módszerek érvényesülnek a fejlett tőkés országok tömegtájékoztatójában és propagandájában. A másik oldal: hogyan jelenik meg a mai kapitalizmus a magyar propagandában és tömegtájékoztatójában. Az ezzel kapcsolatban hangsúlyozott fő feladatokat: világossá tenni politikánk elvi alapjait, a kapitalizmust jellemző tartós tendenciák mellett megfelelően bemutatni új, vagy új viszonyok között mutatkozó jellegzetességeit is, és mind ebben szem előtt tartani a lakosság érdeklődését, igényeit.

Az országos elméleti konferencia *Simai Mihály* akadémikusnak, az MTA Világgyazdasági Kutató Intézet igazgatóhelyettesének zárszavával ért véget. Eredményesnek értékelte a kapitalizmus konkrét folyamatait kutatók és a propagandában és tömegtájékoztatóban dolgozók közös tanácskozási, amely kitűzött céljának megfelelően segített és segít sokoldalú, árnyaltabb felfogást kialakítani a mai kapitalizmusról. Ez azért is fontos, mert saját helyzetünk, problémáink helyes értékeléséhez, dinamikus össze kell kapcsolódnia a szocialista világról és a tőkés világról alkotott képünknek. A mai és a következő generációknak hosszabb történelmi szakaszban kell együtt élniük a tőkés renddel; a konferencia ebből kiindulva koncentrált arra, hogy milyen változások, új tendenciák várhatók a kapitalista rendszer nemzetközi viszonyaiban. (MTI)

Rejtélyek

Örömmel üdvözölhetjük, hogy a tv harcot indított a száraz műsorok ellen, s többféle eszközt kipróbál az ellenszerekkel. Rejtély azonban előttem, hogy milyen hiba folytán cserélte fel a tv a megfelelő hatóanyagokat. Egy idő óta ugyanis azt tapasztaljuk, hogy a hírek és események száraznak tetsző halmazát költőlírával öntözik meg, és szívhez szóló hangon találják, a riportokat pedig „blikkfangos” kispublicisztikával akarják láncra fűzni. De hát hiába! Ezek nem nagyon illenek egymáshoz. A méla borongás a világ során így gyorsan belebotlik a prózai világ kemény tényeibe és se azokat, se a nézői szíveket nem tudja megajlítani.

A szerda esti híradó nagyon rokonzenes műsorvezetője például így vezette be Zolinak, a harmincas évek törpe termetű bohócának könyv alakban is megjelent visszaemlékezéseit: „A fasizmus pusztította az embereinkben megalázott élöket. Azokat is, akik a történelem korábbi véres korszakaiban megőrizhették kiváltságaikat, az udvari bolondnak, a bohócának járó igazmondás adományát. Olyan bohóc művészre emlékezzünk, aki színes tollakba bújt, hagyta, hogy megmosolyogják, hogy mások életét szépitse, könnyítse.” Ha mindez nem gázborbanás, államférfiak találkozója, francia pártkongresszus és egyéb hírek tövében hangzik el, hanem egy kulturális műsor sajátos légkörében, akkor semmiféle műfajtürelmet nem lát a néző, hanem egy nagyon szépen beszélő, igényes megfogalmazású törő műsorvezető. De mint ahogyan más hasonló esetekben más, irodalmi vénájú műsorvezetők olykor elkalandozó lírai kitérőt is azért nem hatnak gyöngyszemként, mert önmagukban nem szépek, hanem azért, mert a gyöngyszemek nem szolgálhatnak táplálékul hírszondvicsekben, vagy ha igen, akkor csikorgóbbá válik a publicisztikus törekvés — ha azzal akarják mindenáron a riportokat is fellevezetni. A Hét egyik kitűnő műsorvezetője például legutóbb azt gondolta ki, hogy műfajelméleti rejtvényeket adjon fel az ámuló és a bevezetőből úgyszólván semmit nem értő nézőknek. Ennek keretében megmagyarázta, hogy a kemény hír az, amely négy kérdésre válaszol: ki? mit? mikor? hol? Majd így nyitott: „Azt viszont, hogy miért történt meg a dolgok, már nyugodtan lehet

két személyre visszavezetni. Vagy a hír szereplője maga ad rá választ, vagy a hírt adó újságíró. És önként vagy elfogadják, vagy magyarázatot várnak. Az egészet csak azért hozom szóba — folytatta az elmélkedést —, mert végignéve a ma este önként váró Hetet, feltűnt, hogy a mi híreink egy kicsit sántítanak. Úgy értem, hogy nem mindenben felelnek meg azoknak a klasszikus követelményeknek, amelyekről egy perccel ezelőtt szó esett. Például a pápa latin-amerikai útja önmagában is hír lenne. Mi viszont ennek kapcsán azt vizsgáljuk, hogy ki, mikor, hol és miért — nem.”

E rejtelmeket azután megtoldja újabb rejtelmekkel, mondván: „az amerikaiak leporoltak egy 17 évvel ezelőtti hírt. Ugyanaz, ugyanaz, ugyanazért csinálja, mint 1968-ban. Csak hogy miért most és miért más-hol?”

Majd így fejezte be: „... Nem válaszolunk az öt klasszikus kérdésre, csak kettőre. Lássuk tehát műsorunkban, hogy az elmúlt héten ki, mit, mikor és miért.”

Tetszik mindezt érteni? Eltekintve attól, hogy a négy klasszikus kérdésből később ötöt emlegetett, és a két kérdésből ötre választott, a Hét további műsora — egyébként érdekes műsor volt — a legklasszikusabban szokásos riportokból állt. Például a mexikói Mendez érsekkel készített nagyon jó beszélgetés, vagy az amerikai zöld sapkás kommandók, a „törpe fejűk” idomítása; a balti Kirov halálszökhöz élete, vagy a magyar Orion és a japán Matsushita elektronikai óriás vállalat próbáházassága. Teljesen korrekt, informatív, tárgyiszérű volt a szöveg alámondása is. Ezért nyugodtan mondhatom, nem az érdeklődés, hanem a bevezető rejtelmessé homályos és homályos rejtelmessége okozott izgalmat a nézők körében.

S homályról esvén szó, hadd tegyek említést még egy rejtélyről. A szerda este elkezdődött nagy jelentőségű történelmi sorozat, *A velünk élő történelem* első adásának archív képei alig kivehetően sötétek voltak. Nagy kár lenne, ha a hátra levő hat rész vetítéség nem találnák meg a technikai kezelésnek azt az eszközt, amely élvezhetőbbé teszi azokat. Mert ha van ilyen eszköz — és első világháborús archív filmek is bizonyítják, hogy van — akkor az homályos, vajon miért nem alkalmazták már első alkalommal.

Rózsa László

Rádiófigyelő

Szellemjárás pénteken

A résztvevők leoltották a villanyt. A félhomályos szobában feszült várakozással ülték körül az asztalt, és lesték, mi történik. A kezek az asztal lapján nyugodtak, a tekintetek egymást keresték, majd valahova a sötétbe meredtek. Aki nem hitt igazán, annak távoznia kellett. Aztán amikor az idegek már pattanásig feszültek, s a szemek vibráló, színes karikákat és mögöttük felszélő, homályos alakokat véltek látni, akkor az asztal hirtelen felémelte egyik lábát és kopogott. Nem tévedés, a várva várt szellem megérkezett.

Mindez meglepő módon egy rádióműsor engedte „látva látni”. Egy péntek esti szeánszra Hegyi Imre és Kovalik Márta dokumentumműsora révén mi, hallgatók is meghívtást kaptunk. S hogy mennyire hittünk magunk is? Hát... De ha a lelünkre ható túlvilági erő nem is, a műsor — Borenich Péter dramaturgi közreműködésével — igen hatásos volt. Megismerkedtünk egy szimpatikus, intelligens beszédű műszaki rajzóval, egy geodétával, egy vendéglátóipari dolgozóval, egy grafikkal és egy keramikussal. Értelmes, energikus fiatalokkal, akiket valahogy mégiscsak „beháloztak a szellemek”. Sejtethető persze, hogy valójában nem is ők, hanem jó emberismerő illuzionisták, akik rájöttek, hogy a ma idegenedéstől, civilizációs ártalmaktól, háborús félelemtől gyötört emberre — természettudományos műveltsége ellenére — igen jó médium lehet. Olyan, akivel gyerekjáték elhítenni, hogy valóban látja a levegőbe emelkedni az asztalt és valóban tud az édesanya szellemével társalogni. Aztán arra is rádöbbentek egyesek, hogy mindebben jó üzlet rejtőzik...

A riportert, Hegyi Imre nyílt-szívű természetességgel nyújtotta oda kezét a tenyeréből jellemet rajzoló fiatal nőnek, később pedig minden előítélettel mentesen várakozott a szellemidézés csodáira. Kíváncsisága olyan őszinte volt és olyan jól adta elő, hogy feltehetően sok hallgató rez-

zent össze bizonytalanul: *Lehet, hogy mégis van benne valami?*

No de egy, a Rádiószínházban bemutatott dokumentumműsor hatásmechanizmusához hozzátartozik ez a kis „levegőbe emelés”, mint ahogy a szerkezet libikokajátékában az is kötelező, hogy legyen aki visszahoz a földre. Esetünkben Buda Béla pszichiáter volt az ellensúly. Okos érvei mindannyiszor a kellő pillanatban érkeztek, és bölcs magyarázatot adtak a hiszékenységre. Szerinte az ember nemcsak maj, zaklatott rohanásában, hanem ösödiktől fogva megnyugvást keres. Szüksége van rá, hogy kiszabaduljon a tér és az idő valóságából; a tudományos magyarázatok ellenére nehezen tudja elfogadni, hogy halála után elvesz a hangja, és saját, megismételhetetlen énjé.

Nem lett volna szabad azonban ennek az általában világos okfejtést nyújtó, lebilincselő műsornak a szellemidézés és a valóságos hitet bizonytalanul összemossni. Hiszen a dokumentumok elárulták, hogy manapság e házban is egyre több „szeánszvezető” üzi az ipart, s főképp olyan emberekét sikerül a bűvkörbe bevonni, akiknek sem igazi vallásos hite, sem pedig más határozott, akár materialista életfilozófiája nincsen, és ezáltal sebezhető, érzékesalódásra hajlamos.

Gerő András linómetszete

Vannak, akik pénzért árulják „tudományukat”, de jó néhányan nem közvetlen anyagi haszon, hanem az élő és holt lelkek feletti uralkodás reményében gyűjtik maguk köré a „hívókat”.

De hát mit tehet egy dokumentumműsor? Legfeljebb kitűnő pillanatfelvételek sorával bemutatgatja, milyen divatossá kezd válni a spiritizmus Magyarországon. „Csodára” azonban nem képes, nem tudja megsemmisíteni ezt a jelenséget. Ahhoz átgondolt, sokirányú megelőző munkára volna szükség, hatásos ellenpropagandára, a társadalmi élet minden területén.

Mert már néha az ember maga is úgy érzi; lehet a dologban valami. Hiszen nagy valószínűség szerint túlvilági lények szeszélyes játékanak volt köszönhető az is — ilyen „szellemes” szerkesztői ötletéről álmodni sem merek —, hogy ugyanaznap a Napközben műsora is szellemeket idézett. Ómolnár Miklós műsorvezető szavára kezdtek el masírozni a megboldogultak. Apák és anyák, akik csak egyszerűen meghaltak és botorul nem csináltak végrendeletet, beláthatatlan bonyodalmat okozva ezáltal gyermekeiknek. Kárörvendő nénikék, akik másra hagyták vagyonukat, mint akik ápolták őket. Szórazottak, akik elfelejtették végakarataikat aláírni, és túlbuzgók, akik kettőt is írtak — különböző tartalommal. A Napközben témája ugyanis aznap az öröklés, a hagyatéki eljárás volt.

S ha a fentebb elemzett, Szeánsz című dokumentumműsor azt sugallta: nagyon érdekel bennünket, mi történik szeretteinkkel „odafönn”, a Napközben beszélgetéseiből, a riportokból és a hallgatói kérdésekből kiderült: még sokkal jobban érdekel bennünket az, mit hagynak ránk „idele”. Marakodás? Pereskedés? Sebj! Legyen inkább miénk a túlvilág helyett — az örökség. Pokolba a rémisztgető szellemekkel!

Befejeztem az írást. Am abban a pillanatban, ahogy hátradőltem a széken, a faasztal, amelyen az írógépem állt, az esti csendben váratlanul és dühödten ropogni kezdett. Vagy lehet, hogy csak a padló recsegett?

Székely, Anna

A meteorológiai előrejelzés hális-tennek nem tévedett. A szombati Nap egyenletesen pásztázta a Lukács-fürdő itt-ott máladózó falait. A hálatáblák a szokott szívólyességgel néztek vissza. „Hosszantartó lábbajomtól oly sok megpróbáltatás után itt nyertem végre enyhülést, vajha minden szenvedő oly boldogan távozna, mint én. Ehrenfeld Már 1900. február 13.” „Hálás emlékezőm régi lábbajom csodás meggyógyításáért. Schauschek Leopoldina 1902.”

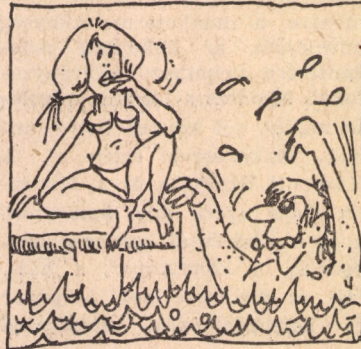
Kezembem a bumáskával (rózsaszín bérlet) ballagtam a kabinos kislány felé. Szemügyre veszi a négyszáz forintos jogosítványt és felvilágosít: megbeszélte a főnökével, ez túl olcsó, erre nem jár kabin. Esetlenül mutatott a tizenegy átielt alkalmat, amikor szintén kabinba mehett. A precedens bizonytalanná teszi a lánykát. Akkor menjen az emeletre — bök fölfelé —, de várni kell, míg előkerül a kulcs. Várok. Tizedmagammal. Ők valószínűleg nem olcsó bérletesek. Egy cseh turista — izmos, szőke fiatalember — kézzel-lábbal hadonászva kérdi: „dölgözni nincs?” „Várni van” — biztatom. Negyedóra múlva megjelenik a kabinos.

A teraszon minden menetrendszerű. Itt valahogy megáll az idő. A sarokban a több évtizedes kártyaparti, a hasztalan felrakott kis táblácskák, „a padokat lefoglalni tilos”: Mellettem kollégám sóhajt — nehéz volt a tegnapi ügyelet, már megint benne hagytak a szószban. A szomszédos ágyakon történész ismerőseim latolgatják a stuttgarti konferencia várható színvonalát. Melegem

Fürdőlevél

Nicht sport!

van. Lemegyek úszni. A kanyarban eltűnődöm, miért megközelíthetetlenek a folyosón felhalmozott sárga és piros modern napozógyákok, s vajon miért mutogatják azokat, ha nem lehet használni? A víz mindenért kárpótol.

Megbízhatóan 22 fokos, forrásvíz, s immár sampon és kenőcs is készül belőle. Istenem, ha ezt szegény Schauschek Leopoldina megérte volna?

Az izmos cseh fiatalember lendületesen pillangózik. Nem sokáig. Bekötött fejű, idős hölgyek izgatott karéjban kiabálják, „nicht sport, nicht sport, das ist ein gyögyuszoda...” A fiú kellenetlően kikászálódik a medencéből. Fölfelé lépdél a teraszhoz vezető lép-

csőn, a kanyarban elkapja a szembejövő bikinis lány combját. Mind a 32 tejfehér fogát villantva kérdezi: szuvenir, szuvenir? A lánynak szemlátomást nem kell. Szuvenir, se fiú. Kissé felemelt térdrel löki el a villogó fogú body-buildert.

A srácnak ma határozottan peche van, állapítom meg. Nem ismeri az itteni törvényeket. Itt nincs pillangó, nincs popsifogas, nincs fejesugrás és nincs fertőzés a vízben. Ez egy gyögyuszoda.

Nem, nem gyögyuszoda. A Lukács mini Pest. Itt két órán belül minden megtudható, ami csak Pesten történt, vagy történni fog: hogyan lehet kedvezményesen Spanyolországba utazni, ki gründol éppen Soros-öszöndi-ját, milyen filmet vétek megnézni, igaz-e, hogy X-nek rákja van. S ha igen, érdemes-e már megírni a nekrológját.

A földön ülők sasszemekkel pásztázzák az ágyakat, s az első mozdulatokból sejtik, hogy az ágytulajdonos ideiglenesen, vagy végleg távozik. Az arcok egyformák húsz-harminc éve, a hiányzókat hallotti kivonattal igazolja, nem hütlenség. Az ember önmagán sem veszi észre az idő múlását.

Megértem Schauschek Leopoldinát és Ehrenfeld Mór, bár lábbajom még nincs. Ha tehetném, én is márványtáblácskát helyeznék a málló falakra, hálálul az üdítő időtlenségért.

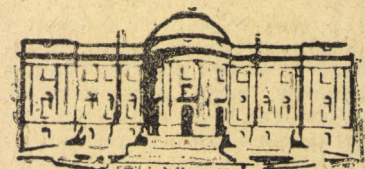
V. Bálint Éva

A gyermekrajzoktól a népművészetig

Debrecenbe kéne menni...

Tíz nemzet gyermekeinek ezer munkája

Vasárnap délelőtt 11 órakor nyitotta meg Debrecenben, a Kölcsey Ferenc Művelődési Központ melletti parkban dr. Bényei József, a Hajdú-Bihar megyei Napló főszerkesztője a nemzetközi gyermekrajzpályázatra be-

érkezett anyagból rendezett kiállítást. A telefontól Hubert Erzsébet népművelő:

— Milyen előzményei vannak a tárlatnak?

— Idén kilencedik alkalommal került sorra ez az esemény, amelyet két évenként szoktunk megtartani városunkban, így hagyományosnak is mondható. Ezúttal tíz nemzet gyermekei küldtek be pályaműveket: a Szovjetunióból, az európai szocialista országokból (bolgár, csehszlovák, lengyel, német, román óvodások és iskolások), de érkezett anyag Kínából, Mongóliából és Angolából is. Körülbelül két és fél ezer lapot válogattunk át, és ebből állítottuk össze a 991 rajzból álló kiállítás anyagát, ami nyolcszáz résztvevő munkáját képviseli: grafikákat és festményeket egyaránt.

— Milyen témakört ölelnek fel a munkák?

— Az előzetesen meghirdetett tematika ebben az esztendőben a második világháború befejezésének negyvenedik évfordulója volt, illetve az európai béke négy évtizede. Ez eleve tág teret engedett a képzeletnek, hiszen ebből a gyűjteményből minden beleférhet — a gyermekjátékoktól a felnőtt építőmunkájáig, a természettől a technikáig és így tovább...

— Milyen idei különlegességet emelne ki az anyagból?

— Nagy örömünkre szolgált, hogy most kaptunk először rajzokat Kínából, a hagyományos tusfestéssel és akvarelltechnikával, amelyek annyira eredetiek és remekbe sikerültek, hogy két fődíjat is elnyertek. Ebben az évben állíthatunk ki először mongóliai képanyagot Debrecenben. A magyar résztvevőkről pedig hadd mondjuk el — dicsérőleg —, hogy az idén először — új ágazatként, tematikai-műfaji bővítési céllal — meghirdetett báb-kategóriában is kaptunk félszáz példányt, amelyből tucatnyi került a nyilvánosság elé...

— Milyen díjakat osztanak ki?

— A kilenc fődíjat a rendező szervek állították össze ezer-ezeröttszáz forint értékben (Debrecen Megyei Városi Tanácsának VB művelődési osztálya, a Magyar Úttörők Országos Szövetsége, Hajdú-Bihar megyei és Debrecen városi elnöksége, a Népművelési Intézet, valamint a Balatoni Úttörőváros Gyermekalkotások Galériája) és rajzfelszerelésből, meg játékokból áll, akárcsak a korosztályi díjak (ez utóbbiak valamivel kisebb értékrendben); és különdíjakat is odaítéltünk, amelyeket nem egyének, hanem gyermekcsoportok vagy tanárok kapnak — készpénzben. Ezúttal összesen 87 díjat osztunk ki, amelyeket Tier László, Debrecen Város Tanácsának elnökhelyettese nyújt át a nyerteseknek, az ünnepélyes megnyitó keretében — zárta beszámolóját a főelőadó.

A nemzetközi gyermekrajz-kiállítást egyébként augusztus 22-ig tekinthetik meg az érdeklődők, és ha már Debrecenben járnak, hadd hívjuk fel a figyelmet a Déli Múzeum pontosan ezzel egy időben nyílt folklórtárlatára is, amelyik déli szomszédainktól érkezett Jugoszlávia népművészete címmel és belgrádi, zágrábi, vajdasági, valamint szlovén etnográfiai múzeumok anyagából nyújt izelítőt.

Wagner István

Tévéjegyzet

Meghalt, éljen Kémeri

Amikor értesültem róla, hogy a tévéező közönség „jól fogadják” a Kémerit, Ungvári Tamás és Polgár András sorozatát, megpróbáltam én is „jól fogadni”. Vagyis csütörtök este én is siettem haza, hogy nézhessék; műsor közben igyekeztem nem olvasni és nem társalogni, műsor után pedig nem nagyon szidni a látottakat.

Utóbbi elhatározásaimat hégagasan tudtam betartani, be kell vallanom, hogy az első tíz perc után számomra már unalmasak voltak Kémeri ügyei. Ami tetszett, az Erna, a kétes múltú házvezetőnő figurája (aki persze sohasem habozott, ha akcióra került sor), Tábori Nóra alakításában. Tollas kis kalapjait, öntudatos fellépését nem fogom feledni. Elégé tetszett Bánát főkapitányhelyettes is — őt Szilágyi Tibor játszotta —, bár először megütözttem rajta, hogy akkor is voltak ilyen főkapitányhelyettesek. Aztán rájöttem, hogy a dolog szándékos: így rombolnak le bennem egy történelmi sztereotípiát. Megkülönböztet is, a munder nem minden. Tulajdonképpen Kémeri maga is tetszett — azaz Székelyi József —, csak valahogy nem sikerült elhinnem, hogy túl van a negyvenen és hogy komolyak a gyomorbántalmái.

Most pedig elkezdhetném sorolni az epizódszereplőket, mert közöttük is voltak, akik igazán reraekül játszottak.

Nem is tudom: talán a színészek szintén „jól fogadták” a Kémeri-sorozatot...

Erdekes volt a vita, amelyet a Kémeri Ferenc név eredete körül folytattak jeles elméi a magyar sajtónak. Kár, hogy Ungvári Tamás egyik felvetését sem cáfolta meg — így aztán nem tudhatjuk az igazat.

Azon sem lepődtem meg, amikor több híradás megjósolta, hogy a Kémeriből hosszú széria lesz, a mostani öt után elkészülhet belőle még ki tudja, hány. Elvégre mi érdekesebb a folytatásra, ha nem az a sorozat, amely sikeres.

Erre mi történik az Embercsempészek című utolsó epizódban? Kémerit lelövik. Kémeri meghal, Kémerit elemeltik. Ilyenek vagyunk mi, magyarok — gondoltam bosszúsan — radikálisan elintézzük a lehetőségeket. Hát még milyen dühösek lehetnek azok, akik ráadásul szerették is a filmet!

De nem dühösek. Nem zavarja őket Kémeri hirtelen halála. Majd valahogy feltámad — hallottam a rezignált hangú, de optimista vélekedést — a Zenthe Feri is feltámadt a Szabó családban.

A Szabó családban állítólag tényleg előfordult ilyesmi. A publikum tehát tudja, hogy halottaiból felélesztené egy főszereplőt, nem nagy kunszt. És várja a Feltámadást.

(virág)

A kisbank nem bank?

Ha az alapok átalakulnak - Ami tompítja a versenyt

A bankrendszer korszerűsítéséről a múlt év elején határozott a kormány, s mint kiderült, fokozatosan hajtják végre. Azóta nyolc szakosított pénzintézet alakult. Am néhány kisbank jogi státusa és felhatalmazása még tisztázatlan, s csak kísérleti jellegűek a jegybanki irányítás eszközei is.

Az elmúlt három évben különböző vállalkozási céllal pénzalapokat különítették el bankoknál, intézményeknél. Így jött létre például az MNB Innovációs Alapja, az Agrár Innovációs Alap stb. Ezek pénzt adtak különböző fejlesztési célokra, üzleti vállalkozásokra. A gazdaságnak ugyanis arra volt és van szüksége, hogy a vállalatok több pénzintézet, igaz bank között válogathassanak, ha elképzeléseiket, terveiket tető alá akarják hozni. (Régebben a vállalati hitelkérelem elutasítása gyakorlatilag a vállalkozás végét jelentette). Az alapok ehhez tájékoztatták a kört...

Január elseje óta nyolc pénzalap kapott szakosított pénzügyi felhatalmazást. Am ettől még nem alakultak igazi bankká. Alapító okiratukban — lényegében azonos jogosítványok ismétlődnek: hitelezés, tőkejuttatás, kötvénykibocsátás és annak lebonyolítása, a fejlesztésekhez kapcsolódóan betétgyűjtés és számlavezetés. Gyakorlatilag e területen — a fejlesztések, innovációs folyamatok finanszírozásában, versenyezhetnek — egymással.

Korlátozottan

Az első pillantásra tekintélyesnek tűnik a széfjében lévő alapok: körülbelül 7-8 milliárd forint. Csak hogy ebből nem szabad messzemenő következtetéseket levonni. Egy bank eredeti feladata, hogy idegen pénzzel kereskedjen, s ebből keresse meg a betéteseknek a kamatot és önmagának a hasznát. Az alapítóke a bizalom záloga, vérsztartókat nem várt helyzetekre. Vagyis: a bankban elhelyezett idegen pénz mennyisége szabja meg az üzleti lehetőségeket.

Ilyen elemzések szerint szakosított pénzintézetek — a későbbi kereskedelmi bankok lehetséges előfutárai — rendkívül nehéz helyzetben kezdtek meg működésüket. Mint Farkas István, a TECHNOVA Ipari Innovációs Alap igazgatója elmondta — jelenleg szinte kizárólag az alapítókéjük terhére adhatnak hitelt, juttathatnak tőkét ügyfeleiknek.

— A kisbankok csak akkor játszhatnak szerepet a gazdaságban, ha adnak-vennek a pénzt. Nekünk sem a számlavezetésre, sem az általános célú betétgyűjtésre nincs lehetőségünk. Célbetétgyűjtési gondunk ugyan van, s ennek jelentősége nem csekély, de ismerve a magyar gazdaság megtakarítási hajlandóságát, a forrásgyűjtésnek ezt a formáját eléggé korlátozottan tartom. Tehát marad az úgynevezett jegybanki refinanszírozás; amikor az MNB-től kaphatnánk hitelt. Ennek viszont nem alakult még ki a gyakorlata. Addig tehát kereskedünk az alapítóinkkal. Néhányan közülünk átalakulnak majd kereskedelmi bankká, vagyis megkapják — megszerezik — a teljes körű felhatalmazást, mások csak a jelenlegi szűk körű tevékenységet folytatják, és lesznek olyanok, akik

tönkremennek. Hiszen mi is üzleti alapon gazdálkodunk.

Régi szabályok

Az Ipari Innovációs Alap, a TECHNOVA jogi státuszát most rendezik. Az Ipari Minisztérium két éve hozta létre, de a január elsején életbe lépett pénzügyi törvény szerint társulási formában kell majd működnie. (Államigazgatási szerv önmaga nem hozhat létre pénzintézetet, csak ha a bank is részt vesz a „gründolásban”). Így került egyébként jó néhány kisbank alapítói közé az MNB és az Állami Fejlesztési Bank.

Az MNB részvétele — mint Radnóti János, a PM pénzügyi vezetéssel foglalkozó önálló osztályának vezetője elmondta — egyelőre szintén ellentmondásos, mert nem lehet tudni, hogy az

MNB jegybankként vagy kereskedelmi-banki szerepkörben működött közre, mondjuk, az Inno-finance alapításában, vagy a kis-csik közül talán a legnagyobb-ban az Általános Vállalkozási Rt-ben? És — magyarázta a főosztályvezető — nagyon nehezen illeszthető az irányítási mechanizmusba, olyan pénzintézetek, amelyekben a felügyelő szerv a jegybank, vagy a PM, mint társuladon is voksot kapott.

(A társulási jogszabályok egyébként itt sem tartottak lépést az idővel: a mostani betéti társulásnak megfelelő KFT működését egy 1930-as, a részvénytársaságokét pedig az 1975-ös kereskedelmi törvény határozza meg.) A szervezeti-jogi kérdések megoldása remélhetőleg nem várat sokáig magára, hiszen a tervbe vett kétszintűség megvalósítása megköveteli ezeknek megnyugtató rendezését és az újabb változásokat is. Meg kell tanulniuk a résztvevőknek azt is, hogy melyek önállóságuk keretei, s hol kezdődik a jegybanki és az állami szabályozás. Csak hogy az MNB szervezeti átalakulása, jegybanki részlegének önállósulása — az átmeneti helyzet egyik oka — éppen csak elkezdődött. Ma még egy szervezet keretében látja el a jegybanki, devizabanki (és devizahatósági), továbbá kereskedelmi banki funkcióit. Szinte kizárólagosan vezeti a gazdálkodó bankszámláit, így rendelkezik a

folyószámla-betétek felett is. Szigethy Miklós, az Agrár Innovációs Társulás igazgatója szerint viszont a számlavezetés alapvető eleme lenne egy kereskedelmi bank tevékenységének.

— Egyrészt ennek révén juthatunk külső forráshoz, idegen pénzhez, amelyet meg lehetne forgatni, abból hitelt adni stb. Másrészt a számlavezetés az információ alapvető csatornája, a pénzintézet ily módon a vállalati szférára pulzusán tarthatja a kezét és közvetlen adatokat kaphat.

Míg ugyanabban az épületben vezették a számlákat ahol hitelhez juthattak a vállalatok, nem okozott gondot az információ megszerzése. Am, könnyen előfordulhat, gyenge likviditási cégek több kisbanktól is felvesznek kölcsönt anélkül, hogy azok tudnának egymásról. De vajon — tette fel a kérdést Farkas István —, elvárható-e egy vállalatnál, hogy értesítse újabb hitelleiről a vele kapcsolatban álló pénzintézeteket?

Ilyen és ehhez hasonló etikai problémákról beszélgetnek a szakosított pénzintézetek vezetői, bárati beszélgetéseiken. Szinte valamennyien beléptek már a Magyar Kereskedelmi Kamara tagjai közé, és szeretnének külön pénzügyi munkatagozatot alakítani. Ott egyrészt ezeket a problémákat is tisztázhatnák, megszervezhetnék információ hálózataikat, másrészt pedig hivatalosan képviselhetnék érdekeiket, konzultálhatnának az állami irányítással, illetve a jegybankkal.

Továbblépni kötelező!

A kisbankok vezetői szerint az MNB meglehetősen nehéz helyzetben van, hiszen nincs kiforrott gyakorlata a jegybanki szabályozásnak. A tapasztalatok alapján kell válaszolni a gyakorlatban arra a kérdésre, a jegybanki szabályozás klasszikus eszközei a mi sajátos irányítási, illetőleg gazdálkodási viszonyaink között miként alkalmazhatóak. De számukra létfontosságú lenne, ha a jegybanki irányítás legfontosabb elemét, a jegybanki hitelnyújtás — szakszavulven szólva refinanszírozás — módját végre egyértelműen tisztáznák. A jelenlegi módszerek szerint, ha saját akciójukhoz kölcsönt kérnek a jegybanktól, akkor magat az üzletet kell elvinniük a Szabadság térrre, ott „kontrollálják” az elképzeléseiket, és csak ezután kaphatnak hitelt. Ezzel elvesz a szakosított pénzintézet egyik legfőbb előnye: a gyorsaság.

Bár körképünkben elsősorban a gondokra, az átmeneti helyzetből adódó néhány ellentmondásos jelenségre világítottunk rá, azért nem feledkezhetünk meg arról, hogy a magyar pénzügyi szférában is jelentős átalakulás kezdődött meg. A vállalatok több banktól kérhetnek kölcsönt, és ez már önmagában valamiféle versenyt — ha az előbb említett okok miatt ma még korlátozottan is — teremtett. A továbblépés már attól függ, milyen gyorsan találnak az illetékesek megoldást a versenyt tompító problémákra, az átalakulási folyamat felgyorsítására, a kétszintű bankrendszer kialakítására.

Lakatos Mária

Nemzetközi autóipar

Rekordnyerések éve

Miközben a gazdaságkutató intézetek sorra teszik közzé tanulmányaikat a nyugat-európai autóipar kedvezőtlen helyzetéről és kilátásairól, kontinensünk nyugati fele jelentősebb gépkocsigyártói meglepően jó eredménnyel zárták a tavalyi esztendőt, s az 1985-ös év eddigi adatai sem tanúskodnak válságról. Ez az ellentmondás azzal magyarázható, hogy az elemzők még mindig a régi „számbüvöletben” és mennyiségi szemléletben gondolkodnak, s nem veszik figyelembe, hogy az autóipar vállalatainak többsége az elmúlt években „áramvonalasította” önmagát.

Mercedes — győzelem

Az autóipari cégek számára természetesen fontos a kibocsátott és exportált kocsi száma, de napjainkban ennél fontosabb és izgalmasabb mutató a gazdaságosság, a hatékonyság és az automatizálás fokának jelzőszáma. A viszonylag kedvezőtlen konjunktúra ellenére, rekordnyeréssel zárta a tavalyi évet a Mercedes előállítás Daimler-Benz. A profit 1,1 milliárd márka volt, 12 százalékkal több, mint egy esztendővel korábban. A konszern 43 milliárd márka forgalmában fontos szerepet játszanak a 190-es kompakt modellek, amelyek tavaly a termelés 40 százalékát tették ki. A Daimler-Benz jó időben látott hozzá e népszerű modell fejlesztéséhez, s bebizonyította, hogy ki termékre szerényebb konjunktúra idején is lehet keresletet támasztani.

Nyugat-Európa legnagyobb autógyárának, a Fiat-nak sem lehet oka panaszra. Nagy keresletnek örvend az Uno modell, idén ez a kocsi vezeti az európai eladási listát. Az automatizálás és a korszerű munkaszervezés eredményeként tavaly egy munkásra 26 kész kocsi jutott, 1983-ban még csak 19. A bevezetett intézkedések hatásaként javult a Fiat autógyártó részlegénél a termelékenység és a gépek, automaták kihasználása. Az „áramvonalasítási” program részeként a Fiat fűzőről tárgyal a Ford autógyár európai részlegével s amennyiben a több lépésben tervezett egyesülés megvalósul, az új cég nyugat-európai részesedése eléri majd a 25 százalékot.

Kiemelkedőek a Volkswagen tavalyi eredményei is, s 1985. első negyedévében a nyereség négyszerese volt a tavalyi esztendő hasonló időszakáénak. A VW vezetői időben arra a felismerésre jutottak, hogy kontinensünkön lassan nő a kereslet, s a japán, valamint az amerikai gyártók mind erőteljesebben behatolnak a piacra. Ennek ellensúlyozására a VW jelentősen „felfuttatta” tevékenységét Braziliában és az USA-ban. Sőt, kooperációra lépett a Nissannal, amelynek keretében a japán cég 25 ezer Santanát gyárt licenc alapján a hazai piacon.

A wolfsburgi vállalat tehát a hazai és a nyugat-európai kereslet lanyhulását külföldi tevékenysége élénkítésével igyekszik ellensúlyozni, s nem is eredménytelenül. A cég üzletpolitikája arról ta-

núskodik, hogy jól mérte fel a piaci helyzetet, s időben alkalmazkodott az új követelményekhez és lehetőségekhez.

A nyugat-európai gépkocsigyártás „beteg embere” a Renault, amely valamikor a kontinens első számú autógyára volt — ma viszont a hatodik. Vesztesége tavaly megközelítette a 13 milliárd frankot. Szakértők véleménye szerint a Renault csődközelsége elsősorban a piackutatási tévedéseknek és a technológiafejlesztési késedelemnek tulajdonítható. Már elkészült a cég talpraállításának terve, amely idén a munkaerő 10 százalékának elbocsátásával jár. (A vállalat 98 ezer főt foglalkoztat.) A szanalási terv része a technológiai megújulás, a jobb munkaszervezés, valamint a termékszerkezet hozzáigazítása a piaci követelményekhez.

A pénz kevés

Az amerikai autógyártók a sikeres „újászületés” után kénytelenek szembenézni részesedésük csökkenésével a hazai piacon. Tavaly a külföldi autógyárak az amerikai piac csaknem 24 százalékát hasították ki maguknak, az előrejelzések szerint ez az arány 1988-ban várhatóan eléri a 36 százalékot. (1938-ban a számítások szerint 11,2 millió új autót talál majd gazdára az Egyesült Államokban.) A külföldi kocsik várható részarány-növekedésében nem kis szerepet játszik az, hogy a japán gépkocsigyártók számára idén megszűnt a több mint három éven át tartó „önkorlátozás”.

Ebben a helyzetben az amerikai autógyárak tovább kor- és ésszerűsítik termelésüket, s a profit megőrzése érdekében pótlólagos beruházásokkal fokozzák a termelés hatékonyságát. A General Motors például tavaly 6. idén pedig 9 milliárd dollárt fordított beruházásra, elsősorban automatizálásra és új technológiák alkalmazására. Más gyártók egyéb megoldást keresnek a tavalyi év kiemelkedő profitjának „konzerválására”.

A Chrysler például érdekeltéget igyekszik szerezni a jól jövedelmező katonai elektronika, a repülőgépgyártás és az űrkutatás területén. A tervek szerint a cég 3 milliárd dollárt költ az új vállalkozásra.

A nyugat-európai és az amerikai autóipar példái azt bizonyítják, hogy a cégek ma már jó előre igyekeznek felkészülni, majd alkalmazkodni az új piaci helyzethez, s nem hagyják magukat „kiütni”. A japán autógyártók kiemelten konkurenciájának megtanította a világ jelentősebb autógyártóit, hogy időben kell ébredni, s csak az állandó termékfejlesztéssel, a termelési költségek leszorításával, a korszerű munkaszervezéssel és nem utolsósorban átgondolt marketing stratégiával lehet talpon maradni, illetve a nyereséget növelni. Természetesen ehhez szükség van nagy tőkére ami beruházásra fordítható, de a pénz önmagában nem elegendő a folyamatos alkalmazkodáshoz és megújuláshoz.

Gonda György—Szentgáli Péter

HORIZONT • HORIZONT • HORIZONT

Japán az élen

A japán vállalatok vezetnek az amerikai Fortune magazin hagyományos, a világ Egyesült Államokon kívüli 500 legnagyobb vállalatáról készített listáján. Összesen 150 cége szerepel a felkelő nap országának az iparóriások között, s ez rekordnak számít. A második helyen Nagy-Britannia áll 75 céggel, az NSZK 55 vállalattal a harmadik helyezett. Ezután Kanada (35), Franciaország (34) és Svédország (18) következnek.

Ami a vállalatokat illeti, a legnagyobb a brit és holland tulajdonban levő Royal Dutch—Shell, a British Petroleum a második, a harmadik pedig az olasz ENI.

Mindhárom vállalat megtartotta tavalyi helyét. A japán Toyota szerepel a negyedik helyen, tavaly óta előrelépett egyet, s így az ötödik helyre szorította az olasz IRI-t. A listára 14 új japán vállalatnév került fel.

USA-költségvetés

Az Egyesült Államok kongresszusa — csaknem fél éves vita után — elfogadta az 1986-ra szóló állami költségvetést. A végleges változat, amelyet a képviselőház 309—119, majd két órával később a szenátus 67—32 arányban hagyott jóvá, a költségvetési deficit 55,5 milliárd dolláros csökkenését írja elő, amely így 171,9 milliárd dollárra mérséklődhet a következő évben.

Ne járjunk rosszul

A héten jelent meg a Pénzügyminisztérium és a Magyar Nemzeti Bank közleménye, amely szerint augusztus 1-től a szocialista országokba turistaként vagy látogatóként utazó honfitársaink napi 1400 s évente összesen 20 ezer forintot válthatnak be. Az eddig érvényben levő szabályok jóval alacsonyabban szabták meg ezt a határt. Naponta csak 1000 forintnak, egy évben pedig összesen 15 ezernek megfelelő valutát vásárolhattunk. Mint megtudtuk, a változásnak az az oka, hogy ebben az évben többször emelkedett az NDK márka, illetve a csehszlovák korona árfolyama a

HÍREK, KOMMENTÁROK

forinthez képest. Az emelés tehát ezt próbálja ellensúlyozni. (L. M.)

Leégett a napolaj?

„Betiltották a Heliopan napolajat” — olvashattuk a napokban az MTI-hírt. A részletekről a KERMI-nél érdeklődtünk, ahol elmondták, hogy a szóban forgó, NDK-ból származó napolajnak csupán egyetlen, kisebb tételét kifogásolták, amelyet a Kunsági Élelmiszer- és Vegyiárú Kereske-

delmi Vállalat azért vizsgáltatott meg, mert még a múlt szezonnál maradt a raktáron. A vizsgálatok szerint — bár fényvédő hatásával nem volt baj — kissé lusta kémhatásának bizonyult, amit nem enged meg a szabvány, mert esetleg bőrirritációt okozhat. Ez vezetett a tétel betiltásához, ám mindez nem jelenti azt, hogy a Heliopan általában is fekete listára került volna. Az idén importált napolaj kifogástalan, csupán az a kár, hogy — mivel a gyártás dátuma csak a gyűjtő-csomagolás szerepel — a vásárló a polcra levéve aligha képes eldönteni, hogy friss terméket visz-e haza. (SK)

Pontosabban meghatározni az érdekeltséget

Interjú Ballai Lászlóval, a Központi Bizottság osztályvezetőjével

Az idei esztendő eddig eltelt hónapjairól megszülettek a pontos elemzések, sőt a helyzet kedvező befolyásolásához szükséges intézkedések is. A tapasztalatok mérlegelése azonban aligha fejeződik be ezzel. Kiváltságos néhány besűrűsödött dilemmáról, amely a központi irányításnak és a vállalati gazdálkodásnak egyaránt izgalmas témája maradt.

Ballai Lászlóval, az MSZMP Központi Bizottsága gazdaságpolitikai osztályának vezetőjével a szabályozórendszerrel, az érdekeltségi problémákról beszélgetett Matkó István.

— Kezdjük a közepén. Egyértelmű-e a vállalatok teljesítményérdekeltsége napjainkban, ugyanis az új szabályozórendszer bevezetése óta is számos panasz hangzik el e témában.

A gazdaságpolitika céljai megvalósításának eszközei a teljesítmények nagyobb ösztönzésére irányulnak. Amikor teljesítményről beszélünk, pontosan kell kezelni ezt a kategóriát: mennyiséget, minőséget, jóváértékesítést, vagy nyereségszintet értünk-e alatta. A társadalmi, a gazdasági érdekek elsősorban ahhoz fűződnek, hogy a teljesítmény a hatékonyabb fokozódásában, a minőség javulásában, a jóváértékesítésben gazdálkodásban jusson ki fejeződésre. Az idén januártól jelentősen módosult gazdaságirányítási rendszer a teljesítményérdekeltség erősítésére törekszik. Ugyanakkor el kell ismerni, hogy ez napjainkban még nem teljesen jut érvényre a vállalatoknál. Ha a népgazdasági terv a gazdaság, a társadalom előtt álló célokat megfelelően ismeri is fel, nem biztos, hogy a szabályozás és az irányítás más intézményei — minden esetben és valamennyi területen — ennek megfelelő ösztönzést, kényszerítést tud rögtön kifejteni a vállalatokra.

Tény, a szabályozó követelményei valóban szigorúbbak — éppen a társadalom, a népgazdaság érdekében. A vállalati panaszok jó része azzal függ össze, hogy még nem volt elegendő idő az alkalmazkodáshoz. Az elmúlt években a magyar gazdaság teljesítménye, a hazailag előállított jóváértékesítés nem volt elegendő a külgazdasági egyenlőség javításához. A bruttó nemzeti termék 2–3 százaléka a külgazdasági egyensúly javítása vette igénybe, noha a GDP növekménye évente átlagosan 2 százalék volt. A belső felhasználás visszafogására ezért kényszerültünk — ezt főként a beruházások terén tettük. A fogyasztást jobban védtük, bár így sem volt elérhető a reálberek és az egyes juttatási jellegű jövedelmek mérséklése, sőt a nyugdíjak vásárlóértékét sem sikerült teljeskörűen megőrizni. A gazdaságpolitika, a népgazdasági terv 1985-re teljesítendő célként határozta meg a hazai teljesítmény olyan növelését, amely mellett a belső felhasználás már nem kell korlátozni, a reálberek és a beruházások további csökkenését el lehet kerülni.

— A vállalatok a túlzott elvonásokat panaszolják és azt, hogy nem kihasználható a szabályozórendszer. Így a hosszú távú és pillanatnyi érdekek konfliktusba kerülhetnek.

A jövedelmek elvonásáról, átcsoportosításáról csakugyan vannak viták. A költségvetés azonban abból a megközelítésből szabályoz, hogy a gazdaságban mennyi jövedelem maradjon, amennyit belföldön felhasználhatunk s ez tegye lehetővé a gazdaság normális működését. A külső egyensúlyi helyzet javítása mellett tehát a belső egyensúly is szilárd maradjon. A belső-külső egyensúlyi követelményeket egyidejűleg kell figyelembe venni. Az egyes gazdálkodó szervezet természetesen az elvonásokra többnyire úgy tekint, mint túlzott elvonásra. Azt se felejtjük el, hogy a megszerzett jövedelmekből senki sem szeret leadni. Az idei szabályozórendszerben a vállalati beruházási felhalmozási tevékenységet érintő elvonások ugyanakkor az elmúlt évekhez képest kiszámíthatóbbak. Tavaly még több elvonási csatornán befolyá-

solták a vállalati fejlesztési forrásokat, korábban arra is volt példa, hogy utólagos elvonásokra is sor került. Az új szabályozórendszer kiszámíthatóbb akar lenni a tekintetben is, hogy igyekszik kevesebb ponton beavatkozni a vállalatok életébe. Ezért mérsékelte az elvonási címeket is.

S még egy említésre méltó jellemző: a nyereségszintet terhelő közvetlen adók helyett a vállalati jövedelemelvonásokban nagyobb szerepet kaptak az erőforrásokhoz kapcsolódó adók, amelyek javíthatják a vállalati előrelátást, erősíthetik a szabályozás állandósulását még akkor is, ha a tiszta jövedelem centralizációjának mértéke nem csökkent.

— Mit kellene tenni azért, hogy a vállalati, a személyi teljesítményekhez jobban igazodó érdekeltség, jövedelem alakuljon ki?

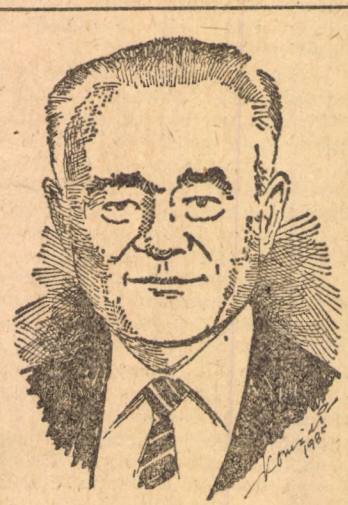
Ehhez először a teljesítményt kellene jól értelmezni, mert ezt még mindig csak áttételesen tudjuk mérni, pontosan nem. Ezért, nemcsak a népszerűség kedvéért mondjuk azt sokszor — aki többet nyújt a társadalomnak, az kapjon többet. Ebben az irányban az idén jelentős lépést tettünk a vállalati teljesítmények és a bérfelértékesítési lehetőségek közötti kapcsolat erősödött. A bér- és keresetszabályozásban első helyre került a keresetszint-szabályozás, amelyet a vállalatoknál közel 50 százaléka alkalmaznak. Ahol ezt a módszert bevezették, ott ésszerűbb a munkaerő-gazdálkodás is, s itt lehetőség nyílt a bérek növelésére is. Az idén a vállalati eredmények alapján a bérek színvonala és a bérek növekedése között nagyobb különbségek fogtak kialakulni. Ez a differenciálódás ésszerű határok között a teljesítményekkel függ össze.

A vállalati munka eredményességének a jövőben a személyi jövedelmekben jobban kell tükröződnie. A kiemelkedő munka elismerésében döntő feladata a vállalat vezetésének van, hogy megteremtse a feltételeket: ki-képeségeinek a legjavát adhasa és e szerint keresessen. Ezt kell segítenie a bérbesorolásnak és a tarifarendszernek is. Ugyancsak vállalati feladat azoknak a bérformáknak a megtalálása és alkalmazása, amelyek az eddigieknél határozottabban képesek a teljesítményekhez igazítani a kereseteket. Ma még ezeket a követelményeket nem mindenütt teljesítik.

Bár a kérdésben nem merült fel, a keresetszint-szabályozás taggyan értelmezhető kategória. Ehhez hozzátartozik az is, hogy bátrabban és határozottabban korlátozzuk a munkával nem arányos jövedelmet. Mert ahol ez a lehetőség jelen van, ott nagy a visszatartó erő is. Nem kevésbé fontos az is, hogy a fő munkaidő alatt végzett munka becsülte s a hozzákapcsolódó jövedelem szerepe szintén növekedjék a különféle legális és szabályozott mellékkereseti lehetőségek mellett.

— Ha már kitárgyítottuk a kört: a még szintén jelenlévő egyenlőségi ugyancsak korlátozza a teljesítményeket!

A munka szerinti elosztás a teljesítmény-elv következetesebb alkalmazását — még ha ez tendenciá szerűen jut is érvényre — e törz szemlélet, magatartás valóban nagymértékben fékezheti. És visszafogja azok teljesítményét, akik valóban többre képesek. Akik azt tapasztalják, hogy mások kisebb teljesítménnyel vagy lazsálással ugyanazt a jöve-

Ballai László 1929. október 16-án született Darvason. Mezőgazdasági munkásként kezdett dolgozni. Volt termelőszövetkezeti tag, járási tanácsnál alkalmazott. 1952–56 között közgazdaságtudományi egyetemet végzett, ahol ezt követően tanított, majd az Országos Tervhivatal munkatársa lett. 1966-ban került a Központi Bizottság gazdaságpolitikai osztályára, amelynek 1980. júniusától vezetője.

delmet elérik, vagy ugyanolyan mértékű jövedelemben részesülnek, azok nem látják erőfeszítéseik értelmét. Ez a gazdasági haladást is gátolja. Ezért ismételtető: ma első helyen álló feladat erősíteni a vállalati teljesítmények és a bérek összhangját, pontosabban igazítani az egyéni kereseteket a végzett munka minőségéhez, mennyiségéhez. Megemlítve e gondolathoz — a XIII. pártkongresszus határozatában hangsúlyozta ezt az elvet — ez az értéktétel a kongresszus egész szellemében jelen volt. Erősödjön a teljesítmény szerinti differenciálás. Ugyanakkor a szociális juttatásokban jobban szükséges érvényesíteni a rászorultságot elvét. Mindehhez kapcsolódik a harmadik gondolat: a közteher-viselésnek is jobban kell igazodnia a megszerzett jövedelmekhez. Ez az elv az adórendszer fejlesztését igényli, azt, hogy a közterhekhez való hozzájárulásból nagyobb részt vállaljon az, aki nagyobb jövedelmet élvez. Ez társadalmilag és gazdaságilag egyaránt igazolható, alapelveinkkel összhangban van.

— Ha e követelményekről beszélünk, nem hagyható figyelmen kívül, hogy a teljesítményeknek a foglalkoztatáspolitikában is érvényt kellene szerezni.

A teljes és hatékony foglalkoztatás eddig nem mindig fedte egymást. Elsősorban a teljes foglalkoztatásra figyeltünk, ennek megvoltak a történelmi okai, a hatékonyság igazában az utóbbi 5–10 évben vonult be gondolkodásunkba, követelményeinkbe. A XIII. kongresszus határozatából az is kiolvasható, hogy a teljes foglalkoztatások szükséges munkahelyteremtés állami, a hatékony foglalkoztatás viszont vállalati feladat. Azaz minden vállalat csak annyi munkaerőt foglalkoztasson, amennyit feladatai indokolnak és ne többet.

A teljesítményhez igazodó ösztönzésből az következik, hogy a gyenge teljesítményű szervezet nem tudja magához kötni azt a munkaerőt, amely a jövedelmében, dinamikus fejlődésre képes vállalatnál éppen szükséges.

Követelményekről, irányokról feladatokról esett itt szó. Nem véletlenül. Ezekhez igazodó hatások cselekvésre van most szükség az idei népgazdasági feladatok lehető legjobb teljesítéséért. A júniusban, júliusban már jelentkező kedvező folyamatok — az ipari termelésben, a külkereskedelemben, az energiagazdálkodásban — tartósítása és erősítése érdekében mindent meg kell tenni a központi irányításban és a vállalati gazdálkodásban egyaránt. Ezt kívánja erősíteni és megalapozni néhány, a szabályozás hatásosságát javító új központi eszköz is.

Orvosi hiányszakmák

Szürke és fehér

Nemrégiben az orvosi pálya három mostohagyermeké — a röntgenes, a laboratóriumi orvos és a kórboncnok — közül a röntgenesek szakmai gondjairól szóltunk.

Fehér asztalok, fehér köpönyek, imponáló műszerek és gépek, s számtalan letepapír egymás mellett, katonás rendben. Rajtuk a verdikt: súlyos májbetegé a lelet, olyané, aki nem él soká... A laboratórium termeléből hatalmas üvegablakon át a kórház lombos parkjára látni. Valamikor a legtöbb fiatal lány ilyen fehérköpenyes munkahelyről álmodott. Most azok is elmennek, akiket nem a pálya külsőségei vonzottak ide, hanem a kedv és a hivatás...

A László kórház központi laboratóriuma műszerezettség, gépi felszereltsége, a munka tárgyi feltételei alapján a hazai laboratóriumok között a jobbakk közé számít. De az elvégzendő nagy mennyiségű munka miatt az emberi teherbírási végső határán balanszíroznak itt a mikroszkópok fölé hajló laboránsok. Nem helyi sajátosság ez sem, ugyanígy túltelítettek valamennyi egészségügyi intézményben a laboratóriumok. Legfeljebb néhány vidéki munkahely kivétel.

Kétezer adat

Angyalné Stiaszny Mária egyedül adminisztrálja azt a 2000 adatot, ami a napi 170 beteg vizsgálati anyaga alapján „megy ki” a laborból a gyógyító orvosok kezébe. S miután a kórházi munkával együtt jár az ügyelés is, az éjszakai szolgálatban, ha új beteg hoz a mentő, gyakorta egyetlen embernek kell megbirkóznia annyi vizsgálatlalt, amennyi kettő-háromnak is sok lenne. De több ember nem jut ügyeletbe, mert akkor ki maradna nappalra?

Ha valaki hétköznap reggel nyolckor kezd és ügyeletet, másnap este ötre vagy hatra ér haza — mondja dr. Regöly-Mérei Andrea vegyész.

Havonta két szombati és egy vasárnapi ügyeletet ad mindenki — teszi hozzá Orth Józsefné laborasszisztens. — Miután rendszeresen 40–50 százalékos a hiányzás, sokan kiűlőnek közülünk a megfeszített munkában.

Ördögi kör. Márpedig ha tartósan mindenki másfél-két ember munkáját végzi a magáé mellett, a prognózis egyszerű. A megoldás már kevésbé. Hiszen, ha ilyen sok a munka, kinek lesz kedve ehhez a hivatáshoz?

— Ez az a munkahely, ahol a munkaidő csak papíron nyolc óra. Ha sok a vizsgálati anyag, addig senki nem megy haza, amíg mindegyikről el nem készül a lelet.

A túlórákat mégsem fizetik ki a diplomás laborosoknak. Szabadnapban ugyan elszámolható a túlmunka, de ha valaki él ezzel a lehetőséggel, akkor megintcsak a bentlők dolgoz szaporodik meg újra.

Húsz túlóráat mindenki összeszed egy hónapban — mondja Kisné Bonczó Éva, a laboratórium vezető asszisztense. — Olyan sok és emiatt úgy nehéz a munka, hogy egyre többen fordítanak hátat ennek a pályának. Vagy elmennek olyan vállalatok laborosnak, amelyeknek semmi köze sincs az egészségüghöz. Így az éjszakai szolgálat és az ügyeletet sem. Nekünk is harmincan kellene lennünk, és vagy tizenketten vagyunk.

— Mi, akik maradunk, mégis ragaszkodunk a szakmánkhöz. — mondja Orthné.

Egy pillanatra megáll a munka, köröm gyűlnék a kollégák, megélnék a hangulat és mesélni kezdenek. Olyan történeteket jegyez le egymás után, amelyekben csakugyan a gyógyítás részeként érezhetik magukat. — távol a betegtől, távol a kórházi ágytól. Elvégre addig nem fog az orvos a terápiához, amíg itt, a kórházkert hátsó részén lévő pavilonban berendezett laborban

a kért vizsgálat eredménye meg nem születik.

— Behoznak egy eszméletlen beteget a kórházba. Az orvosok megvizsgálják, feltételezik, mi a baja, de a végleges döntéshez a laboratóriumi eredmény elengedhetetlen. Amikor másnap halljuk, hogy a beteg jobban van, érezzük, mi is segítettünk...

A szakma szépségét alapvetően csak a sok munka, a túltelítettség kérdőjelezi meg. A gondokat tovább növeli, hogy tíz éve nem képeznek nappali tagozaton laboránsokat, és így az utánpótlás is akadózik. Az utcáról kénytelenek felvenni embert, akire két évig önálló munkát nem bízhatnak. A betanítás sikerét vagy sikertelenségét itt ugyanis emberéletekben mérjük.

— Ha az egészségügy sem becsüli a saját kiszolgáló szakmáit, mit várjunk akkor másoktól? — jegyzi meg keserűen az egyik laboratóriumi orvos.

Miért hiányszakma a laboros, és a laboratóriumi dolgozó?

Dr. Juhász Péter, az egyik fővárosi kórház központi laboratóriumának vezető főorvosa sem kizárólag helyi gondokat fogalmaz meg, amikor így beszél:

— A gyógyító osztályok által elvárt vizsgálati igényeket ki már országsszerte nem sikerül kielégíteni. Főleg Budapesten erős az elvándorlás, úgyszólván minden dolgozó kategóriában. Előfordult, hogy osztályvezető főorvos ment ki falusi körzetbe.

A túltelítettség, a megnövekedett feladatokhoz képest elmaradt bér, és más orvosi pályákon „bekalkulált” hálapénz abszolút hiánya csak néhány ok azok közül, amelyek miatt a laboratóriumokban gyakorta emlegetett szlogen: „úgy itt hagyom őket...” Olyan jelenségek is megfigyelhetők a laboratóriumok életében, amelyek egyben mégiscsak hordozzák a megoldás kulcsát. A központi laboratóriumok mindenütt általános igényű tömegvizsgálatokra reggeliztek be. A tehetséges, fejlődőképes személyzet a sorozatvizsgálatokat viszont fagyágnak érzi, és hamar meguntja, főleg mert anyagi érdekelt-sége sincs. Ellentmondásos helyzet, de éppen az intelligens, a munkáját megszervezni, ésszerűsíteni képes réteg vehető rá nehezen a szériamunkára. A megoldás — ahogy a szakma mellett végképp elkötelezett laboratóriumi főorvos látja — az lehetne, hogy a beosztások és a javadalmazás megfelelő forgórendszerében az embereket mozgathatnak az egyéni és sorozat jellegű munkakörök között.

Üttörő vállalkozás

A laboratóriumi diagnosztika az ötvenes évekig nem igényelt igazán technikai háttérrel: mikroszkópon kívül egyéb felszerelésre jószíval nem volt szükség. Az utóbbi két évtizedben azonban óriási fejlődésnek indult a szakma, és a munka egyszerűben oly mértékben megszaporodott, hogy ehhez nem volt megfelelő személyzet, és a tárgyi feltételek alkalmatlanok bizonyultak. Ennek ellenére a hazai klinikai labor-diagnosztika helyzete ma alacsonyabb szintet képvisel, mint bármelyik más diagnosztikai tevékenység. A szakma világszerte előretörő fejlődésének ütemét itthon nem tudtuk követni.

Napjainkban a három nagy diagnosztikai szakma: a radiológia, a laboratórium és a patológia — egyaránt háttérbe került a többi orvosi szakmához képest. Terhelésüket viszont többféle módon ellensúlyozni lehetne: javuló technikai feltételekkel, jobb munkaszervezéssel, teljesítmény szerinti bérezéssel. Ennek pedig az az előfeltétele, hogy a munka mennyiségét befolyásolni nem tudó laboráns főorvosok, laborvezetők dönthessenek az anyagi jutatásról, a már elvégzett munka arányában. Ez alighanem egyszerűbb — még ha üttörő vállalkozás is —, mint az elment munkatársak után futni...

Légrády Eszter